

Alkmadders

NUMMER 122 - JAARGANG 30 - JUNI 2013
KWARTAALUITGAVE STICHTING OUD ALKEMADE

In dit nummer o.a.:

**'Mijn vader was altijd
aan selecteren'**

De zaadhandel van Kobus van der Meer

**Groete Vader
een Veense tuinder in Rome**

Terlingen en De-Ha woningen
Een woonfenomeen uit de jaren zestig

30e jaargang, juni 2013, nummer 122.
Kwartaaluitgave van de Stichting Oud Alkemade.
Opgericht 16 december 1980.

Redactie

Sjaak Bouwmeester
Marco Loos
José van der Meer-van der Zwet (eindredactie)
Fons van Rijn
E-mailadres van de redactie
alkmadders@ziggo.nl

Foto's (tenzij anders vermeld)

Leo Stiens en Agnes Turk
Archief Stichting Oud Alkemade

Distributie

Th. Meijer, Meidoornstraat 13,
2371 VC Roelofarendsveen (071-3314706)

Nieuwe donateurs en adreswijzigingen

Mw J.G.M. Rietbroek
jgm.rietbroek@planet.nl (06-18126615)

Donateurschap

De minimumdonatie bedraagt € 13,- per jaar,
te voldoen op bankrekeningnummer 30.11.09.966
van de penningmeester van de Stichting Oud
Alkemade. Per post ontvangen van Alkmadders
kost € 8,50 per jaar extra.

Losse nummers

Deze kosten € 2,50 en zijn verkrijgbaar tijdens de
openingsuren.

Openingstijden

Het Museum Oud Alkemade is geopend op
zondagmiddag van 14.00-17.00 uur en op
dinsdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
In de maand augustus en op 1e Paasdag,
1e Pinksterdag en 1e en 2e Kerstdag is het
museum gesloten. Op 2e Paasdag en 2e Pinksterdag is
het museum wel open.

Contactpersoon van het bestuur

Mw A. van Wieringen, secretaris (071-5018326)

Bezoek- en postadres Stichting Oud Alkemade

Saskia van Uylenburchlaan 22
2377 CE Oude Wetering
Telefoon: 071-3312168
E-mail: info@stichtingoudalkemade.nl
Website: www.stichtingoudalkemade.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm of op
welke andere wijze ook, zonder voorafgaande
toestemming van de redactie.

INHOUD:

Van het bestuur	1
Varia	2
De Godspenning	
Oude Wetering in oorlogstijd	
Donateursdag	
'Ze komme d'r an', 100 jaar Oranjecomité Juliana	3
Door Gunst Verkregen kom je overal tegen	4
De zaadhandel van Kobus van der Meer	6
Zoekplaatje	7
Straatnamen en huisnummers	8
Een fenomeen uit de jaren zestig: Terlingen en De-Ha woningen	10
Uit de collectie: De Mariakroon	11
Groete Vader - een Veense tuinder in Rome (deel 1)	12
Zoekplaatje	16
Schenkeningen	17
Herinneringen van Trees Kouwenhoven	18
Priester Hendrik - de eerste Nederlandse watermanager	20

Van het bestuur

Zomeropening van het museum

Beste donateurs, wij zijn bijna alweer op de helft van het
tentoonstellingsjaar met het thema '**Daar zit muziek in!**'.
Veel mensen hebben we al ontmoet om te kijken te luisteren
naar alles wat er aan materiaal verzameld is over de jubilerende
verenigingen Liefde voor Harmonie, Door Gunst Verkregen en
Oranjecomité Juliana. Het museum is daarom ook in de maand
juli open (augustus zijn we wel de gehele maand gesloten) om
zoveel mogelijk mensen de gelegenheid te geven ons te bezoeken.

Nieuwe tentoonstelling in voorbereiding: schoolfoto's

Daarnaast zijn wij de volgende tentoonstelling al weer aan het
voorbereiden. Die gaat over schoolfoto's in de ruimste zin van het
woord, zoals klassenfoto's, groeefoto's, reüniefoto's, eigenlijk alles
wat met school te maken heeft uit de gehele voormalige gemeente
Alkemade.

Bij deze een **oproep** om als u nog oude schoolfoto's heeft, deze bij
ons te laten scannen. Wij willen vanaf januari 2014 een zo groot
mogelijk bestand aan foto's laten zien.

Met name wil ik foto's opvragen van de voormalige tuinbouw-
school die aan het Westeinde in Roelofarendsveen gevestigd was,
want daar hebben wij er nagenoeg niets van.

Op maandagavond vanaf 20.00 uur zijn er altijd mensen in ons
museum aanwezig om uw foto's in ontvangst te nemen en uw
gegevens te noteren. Van de foto's die door ons gescand worden,
krijgt u het originele exemplaar natuurlijk weer onbeschadigd terug.
U kunt ook digitale foto's mailen naar Leo Stiens, e-mailadres:
lousenleo@hetnet.nl. Wij rekenen op een grote respons.

Ik wens iedereen een mooie zomer en een fijne vakantie; wie thuis
blijft, is van harte welkom in ons museum.

Lex van der Zwet, voorzitter

Beste lezer,

Het eerste nummer in kleur heeft veel enthousiaste reacties opgeleverd. Wethouder Floris Schoonderwoerd kon het niet mooier verwoorden: *“Met veel plezier lees ik altijd jullie uitgave. Erg leuk en vooral informatief. Een prettige manier om meer te weten te komen over de historie van onze woon- en leefomgeving. Nu, naast de inhoud, ook de lay-out een forse kwaliteitsslag heeft gemaakt, kan ik het donateurschap iedereen helemaal aanraden. Mooi geworden zeg. Complimenten.”* Dit geeft ons als redactie het gevoel dat we goed bezig zijn.

Ook in dit nummer leest u weer uiteenlopende artikelen: nu de verschillende boontjes weer gelegd zijn, mag het verhaal over Kobus van der Meer (Fietsie) niet ontbreken. Van een heel andere orde is de reis in de jaren vijftig van

een Veense tuinder naar Rome. De herinneringen van een vroegere inwoner uit Nieuwe Wetering sluiten mooi aan op het verhaal over de Meerbrug in het vorige nummer. En kende u de ontstaansgeschiedenis van de Terlingen woningen uit de jaren zestig? Daarnaast zijn we ook de jubilerende verenigingen niet vergeten.

Dat Alkmadders goed gelezen wordt, blijkt ook uit de reacties die wij ontvangen op onze artikelen, zoals u hieronder kunt lezen.

Wij hopen dat u ook deze uitgave weer met plezier zult lezen. Na de zomer komen we weer bij u terug met nieuwe interessante verhalen. Als u wilt reageren dan kunt u dat doen naar ons e-mailadres: alkmadders@ziggo.nl.

De redactie

Oude Wetering vlak na de oorlog

Van Cees Zoet kregen we uitsluitsel over de personen die op deze foto zijn afgebeeld: *“Dit is het stukje Oude Wetering bij (nu) Veerstraat 22. Helemaal links het huis van de familie Kortekaas. In de linkerhelft van het tweede huis woonde de familie Starrenburg, die werkte bij wasserij Meerzicht, toen nog van Johan Bergman. De rechterhelft was de bakkerswinkel van Herman de Jong. Daarnaast woonde Kees van der Meer die getrouwd was met Rie de Jong. In het meest rechtse huis woonde Piet Bergman, veeschipper. Zijn veeschip ligt voor de wal. De twee mensen die op de weg staan te zwaaien zijn ongetwijfeld Herman de Jong (links) en Kees van der Meer (herkenbaar aan zijn houding). Rie de Jong zwaait voor het raam. Dit was altijd een geliefde uitkijkpost van haar. De figuur voor het raam rechts is mevrouw Bergman. Op het schip zelf staat, aan zijn figuur te zien, Piet Bergman. Op de wal vermoedelijk Johan Bergman. Een prachtige foto met dat typische speelstoepje aan de waterkant. Ik hoop dat jullie iets hebben aan deze informatie.”*

Onze dank voor deze uitgebreide toelichting.

De Godspenning

Van mevrouw Ria de Koning-Paauw ontvingen wij naar aanleiding van het artikel over de Godspenning de volgende reactie:

“Heel verrassend vond ik het om te lezen over de Godspenning. Ikzelf heb nl. al ruim veertig jaar twee van deze penningen in m'n bezit waarvan één altijd in mijn portemonnee. Ruim veertig jaar geleden stond er bij de Petruskerk een grote truck. Deze kwam, zoals we dat toen noemden, van achter het IJzeren Gordijn. Er waren paters bij, die kleding, schoenen, dekens enz. ophaalden en omdat ik het een en ander daar inleverde, kreeg ik dus twee godspenningen. Ik vond het leuk om dit even te laten weten.”

Wellicht dat ook nog anderen 'ervaringen' hebben met deze penning.

Donateursavond 2013

Noteert u 4 oktober alvast in uw agenda. Dan vindt de jaarlijkse donateursavond plaats. Over het programma en de locatie leest u meer in het volgende nummer.

'Ze komme d'r an', 100 jaar Oranjefeesten

Vrijwel iedere Veender heeft in het verleden rond de kermis wel eens in een optocht meegelopen. Was het niet met de schoolklas, dan toch wel met een sportvereniging of harmonie, met een versierde fiets of een met vrienden opgetuigde kermiskar. Al honderd jaar organiseert het Oranjecomité Juliana dergelijke optochten en is het verantwoordelijk voor de kermis en nog meer activiteiten. Deze zijn terug te vinden in het onlangs verschenen jubileumboek 'Ze komme d'r an', 100 jaar Oranjefeesten.

Het is allemaal begonnen met het Onafhankelijkheidsfeest in 1913. Toen werd gevierd dat honderd jaar eerder de Fransen ons land verlieten nadat Napoleon was verslagen en korte tijd daarna de latere koning Willem I op het strand van Scheveningen arriveerde. Het organiseren en vieren van het feest was kennelijk goed bevallen. Het leidde in elk geval op 14 oktober bij café Wagenaar tot de oprichting van een Oranjevereniging, vele jaren later omgezet in een Oranjecomité. Het doel van de vereniging werd als volgt beschreven: 'Het aankweken van liefde en eerbied voor ons Oranjehuis, welk doel men zal trachten te bereiken door jaarlijks een algemeen volksfeest voor groot en klein in te richten.' Vooral dat laatste is goed opgepikt door de inwoners van Roelofarendsveen en Oude Wetering. En ook door anderen, want de Veense kermis trekt feestgangers uit de wijde omgeving.

De kermis in Roelofarendsveen bestaat al langer dan honderd jaar, hoewel daar verder niet zo veel over bekend is. Het moet begonnen zijn als een oogstfeest, gevierd in september. De oogst was binnen en na het betalen van de rekeningen was er (soms) nog wat geld over om de bloemetjes buiten te zetten. Gaandeweg moet het feest zijn uitgebreid met marktkramen en kermisattracties. Ook wedstrijden van de wielervereniging Het

Stalen Ros werden in het programma opgenomen. De leden van die vereniging hadden een naam hoog te houden als het om feesten ging. In de volksmond werden het Japiefeesten genoemd, vernoemd naar bestuurslid Jaap Verhaar, botenbouwer aan het Noordeinde. Hij was een van de oprichters van de Oranjevereniging.

Van alle georganiseerde optochten mag de 'Van alles en nog wat' niet onvermeld blijven, georganiseerd in de jaren twintig van de vorige eeuw. Over de naamgeving moet lang zijn nagedacht. Alle deelnemers, van kindergroepen tot versierde rijtuigen, vielen daar onder. In 1950 wordt de naam voor het laatst genoemd, waarbij werd vermeld dat er door de regen weinig deelnemers waren. Daarna kreeg de optocht steeds meer het karakter van een bloemencorso. 'Bloemen uit de Veem koopt nu iedereen' is een leus uit die tijd.

Over de geschiedenis van het Oranjecomité is veel verloren gegaan, zelfs de oprichtingsakte is niet terug te vinden. Maar met dit boek, met veel foto's en opgeschreven herinneringen, is de teruggevonden informatie prettig leesbaar gerangschikt. Een prima boek om de eigen herinneringen nog eens op te frissen.

Fons van Rijn

'Ze komme d'r an', 100 jaar Oranjefeesten. Te koop en te bestellen bij boekhandel
Veenerick in Roelofarendsveen, www.veenerick.nl. Prijs € 17,95.

Het concours in Ponypark Slagharen.

Door Gunst Verkregen kom je overal tegen

Na de oprichting in 4 mei 1913 wist de eerste dirigent van onze muziekvereniging, de heer Weening uit Rijpwetering, de muzikale kwaliteit er al gauw in te krijgen. Na een aantal jaren repeteren werd er deelgenomen aan festivals in o.a. Hillegom, Alphen aan den Rijn en Bennebroek. Vanaf 1917 werd de leiding overgenomen door de heer Van Kaaij. Met deze dirigent werden de optredens uitgebreid naar de plaatsen Roelofarendsveen, Rijpwetering en Hoogmade. Een van de festivals waar de muziekvereniging aan deelnam was in Hazerswoude. Daar werd zo goed gepresteerd dat de eerste prijs van 100 gulden werd gewonnen! Besloten werd om dit geld aan instrumenten te besteden.

Festivals, concoursen en muzikale activiteiten door de jaren heen

In 1936 werd meegedaan aan een concours in Nieuwkoop; daar werd ook de eerste prijs van 100 gulden gewonnen. In 1938 werd de muziekvereniging gevraagd om bij het 800 jaar bestaan van Woubrugge de hele dag te komen spelen om het feest op te luisteren. 's Morgens vroeg op de fiets en bij het Paddegat de Wijde Aa oversteken. Totale onkosten 1 gulden, maar daar werd een mars voor gespeeld. De leden waren de hele dag in de kost en kregen ook nog een daggeld. De jeugd 1,50 gulden en de volwassenen 3 gulden.

In 1941 viel Duitsland Finland binnen. Er werd daar veel vernield en kapotgeschoten.

De muziekvereniging heeft toen door de hele gemeente Alkemade marcherend gecollecteerd, opbrengst 300 gulden.

Na de Tweede Wereldoorlog, in 1946, ging het in de nieuwe vrachtwagen van Bert van der Meer op concours naar Putten en werd teruggekomen met een eerste prijs met lof van de jury.

Rond die tijd ging broeder Andreas naar de missie; daar werd ook een

rondgang door de gemeente voor gehouden. Er werd veel geld voor hem opgehaald. Ook 'bouwpastoor' Lichthart had geld nodig voor de nieuwe kerk en Door Gunst Verkregen kwam opnieuw in actie. In 1947 ging de vereniging varend in de veeschuit van Bart de Klerk op concours naar Lisse en kwamen ze terug met een eerste prijs in de marswedstrijd en een tweede in de concertwedstrijd. Datzelfde jaar zijn ze ook nog Naaldwijk op concours geweest, maar dat was niet zo best: slechts 240 punten.

Naar Soestdijk

In 1949 op concours naar IJsselstein. Zowel voor de concertwedstrijd als marswedstrijd werd een eerste prijs behaald. In datzelfde jaar waren prins Bernard en koningin Juliana 12½ jaar getrouwd. Er werd voor die gelegenheid een taptoe door Soestdijk gehouden, waar Door Gunst Verkregen aan meegedaan heeft. In de "Pekingtuin" werd toen door 17 muziekkorpsen het Wilhelmus gespeeld. Rond 1950 werd weer een actie voor de kerk van Maria Presentatie gehouden.

De jaren daarna zat Door Gunst Verkregen ook niet stil:

- 1950 concours 's Graveland
1ste prijs marswedstrijd
- 1952 concours Lisse - 2de prijs
- 1953 concours Ankeveen - 2de prijs
- 1961 concours Maarsen
1ste prijs met lof van de jury
- 1967 concours Leiden
gedegrademd naar groep D
- 1984 concours Leiden - 1ste prijs
en promotie naar groep C
- 1987 concours Alblasserdam
2de prijs
- 1990 concours Zaandam - 3de prijs
- 1990 concours Wijk aan Zee
2de prijs voor de drumband.

Na 1990 heeft de muziekvereniging een paar maal op een festival in Alphen aan den Rijn gespeeld. Door de beoordelingen van de vakkundige jury konden we zien hoe we muzikaal op dat moment stonden. In 1991 heeft de muziekvereniging een muzikaal optreden verzorgd in Ponypark Slagharen.

In de reclame

In 2010 werd de muziekvereniging door telecomaandbieder The Phone House gevraagd mee te doen aan een tv-reclame. Ze hadden ons uitgekozen omdat hun kleur blauw is en wij in blauwe uniformen lopen. Dit was een hele aparte ervaring. Een dag onderweg voor een paar seconden reclame.

Ieder jaar zijn er natuurlijk de voorjaarsconcerten, serenades, kermisoptochten, intocht van Sinterklaas, braderieoptredens etcetera. Op 7 juni jl.

Op concours in België.

vond ons jubileumconcert plaats in het nieuwe Cultureel Centrum in Nieuwe Wetering.

Terecht kun je zeggen: Door Gunst Verkregen kom je overal tegen!

Al deze en nog veel meer verhalen staan in ons jubileumboek. Een boek

met meer dan 80 foto's over de historie van de muziekvereniging. Dit jubileumboek is te koop voor € 15,- via e-mail: jubileumboek@door-gunstverkregen.nl.

Ton Bakker

Het concours in IJsselstein in 1949.

“Mijn vader was altijd aan het selecteren”

“Mijn vader had een zaadselectiebedrijf, dat stond ook op een bordje aan het huis. Hij was altijd aan het selecteren. Ik zie hem nog zo op schuurzolder zitten, in een afgeschermd gedeelte van drie bij drie meter met een kachelkje in de buurt. Daar zat hij in het na- en voorjaar allerlei groentezaden te selecteren, te sorteren naar kwaliteit zeg maar, ook wel het lezen van bonen genoemd. Die zaden werden dan in het voorjaar verkocht aan groentekwekers of handelaren uit de omgeving.”

“Hij verkocht zaden van allerlei bonen, zoals sperziebonen, snijbonen, grauwe erwtbonen, pronkbonen, erwten, peulen en kapucijners. En wat hij niet van zichzelf had, kocht hij in bij zaadhandel Segaar in de Diefsteeg in Leiden, waaraan hij trouwens ook zaden leverde,” aldus Wim van der Meer (75) die zich nog herinnert dat er vooral veel belangstelling was voor de peul heraut en voor de snijboon AH, een extra lange snijboon die vooral in de kas werd gekweekt en die overigens niets met Albert Heijn te maken had.

Wim woont op het Westeinde van Roelofarendsveen, op de plek van zijn ouderlijk huis, waar hij met veertien broers en zussen opgroeide. De vader van Wim is Kobus van der Meer (1888-1975) ook wel bekend als Ko-

bus Fietsie. Hij was een zoon van Dirk van der Meer uit het Zuideinde, die ook al de bijnaam Fietsie had. Volgens Wim zei opa Dirk iets te vaak dat hij met de fiets was en dan heb je in de Veen, zeker als je Van der Meer heet, al snel een bijnaam.

Volop groenten

In Roelofarendsveen werden in de eerste helft van de vorige eeuw nog volop groenten gekweekt. Vaak werden de beste bonen van een oogst achtergehouden om de zaden ervan het jaar erop te gebruiken voor een nieuwe oogst. Meestal ging dat goed, maar soms sloegen de mussen of muizen toe. Ook ging langzamerhand de kwaliteit achteruit omdat er werd geselecteerd uit een relatief kleine partij. En dan kon men terecht bij Kobus van der Meer die van de zaadhan-

del zijn broodwinning had gemaakt. Daarnaast bracht hij ook nog augurken en bonen naar de veiling.

Kobus van der Meer had klanten die aan de deur een ‘maatje’ bonen of peulen kwamen halen, maar hij leverde ook aan klanten in Ter Aar, in Waddinxveen, in het Westland en zelfs in Enkhuizen. Hij hield de kwaliteit van zijn producten hoog door zorgvuldig te selecteren. Wim: “Van de vier bonenplanten bij een stok verwijderde hij er soms drie om die ene veelbelovende plant de ruimte te geven. En om een goede opbrengst te krijgen hielp hij de bijen een beetje door met een jute zak langs de bloeiende planten te lopen.”

Om al die klanten tevreden te stellen, moest een grote voorraad zaden worden aangelegd. En daarvoor had hij

Kobus van der Meer met een mand vol plantenresten, voor zijn huis aan het Westeinde.

een groot oppervlakte planten nodig. Wim: “De planten van mijn vader stonden op verscheidene locaties. Hij had een akker hier achter het huis, waar nu huizen staan, maar ook in de Veense Westpolder en aan de Herenweg voorbij Leimuider, in de richting van Aalsmeer. Daar zat hij in een polder in het buitengebied bij een rozenkweker. Ik weet nog dat als daar geoogst was, we alles naar boven moesten brengen, naar de boot van Henkie van Ruiten die de vracht vervolgens bij ons voor de deur aan het Westeinde afleverde.”

Houten

“Maar voor er kon worden geplant, ging hij eerst ‘houten’ in Lisse. Dit hield in dat hij met een paar kwekers voor een paar dagen naar een bos in Lisse vertrok om daar stokken voor de bonenteelt en takken voor de peulenteelt te verzamelen. Die werden dan later door Cor Hogenboom met de vrachtauto naar de Veer gebracht. Later kwamen er stokken uit Brabant, takken van sparren met hars er op, die gingen daardoor een paar jaar langer mee. Die kocht hij bij Jan van der Meer aan de ka of bij Piet van Klink,” aldus Wim.

“Al met al leverden die locaties een behoorlijke oogst op, die na te zijn gedroogd van het land werd gehaald.

De akker achter het huis aan het Westeinde. De foto is in 1963 gemaakt vanaf het huidige Pastoor Onelplein. In 1966 werden er huizen gebouwd.

Vervolgens moest er worden gedorst, om de zaden uit hun omhulsel te halen. Daar had mijn vader een machine voor. Dat was een behoorlijk stoffig karwei. Ik herinner me dat hij ook wel eens zakken met erwten door Cor Hogenboom naar de Ursula Stichting in Nieuwveen liet brengen. Die werden daar door de goed geïnstrueerde bewoners geselecteerd en vervolgens weer aan het Westeinde afgeleverd, inclusief het uitschot. Maar het meeste selecteren deed hij toch zelf op de schuurzolder.”

Wim: “De zaadhandel bloedde dood toen in de jaren vijftig en zestig steeds meer groentekwekers overstapten op

de bloementeel. Ik herinner me dat mijn vader ook nog in bollen van lelies, gladiolen en tulpen handelde. Maar op een gegeven moment was het afgelopen met de handel, mijn vader werd oud en ik voelde er niets voor om het over te nemen. Ik ging verder als los werkman. Het zijn nu andere tijden. De handel in zaden is in handen van grote bedrijven die overal patenten op hebben. Laatst kocht ik een zakje komkommerzaden voor 5,95 euro. Er zaten precies negen zaden in. Ik dacht, dat is makkelijk verdiend.”

Fons van Rijn

Zoekplaatje

Een potje ‘Verkleed voetbal’, zo te zien. Weet u wie het zijn, waar het was en wanneer? Laat het ons weten. Mail naar Alkmadders@ziggo.nl.

Straatnamen en huisnummers

Het huisnummer is het nummer dat door de gemeente aan een opstal (een woning of gebouw) wordt gegeven. Een huisnummer is een onderdeel van een adres. Volgens de 'Wet basisregistraties adressen en gebouwen' bestaat ieder adres uit de aanduiding van de openbare ruimte (straatnaam), de nummeraanduiding (huisnummer), de postcode en de woonplaats.

Een straatnaam of homoniem is dus een woord om wegen (straten, lanen, pleinen, enzovoort) aan te duiden. Het vormt een onderdeel van de toponymie en wordt in veel landen gebruikt voor de adressering van post.

Het woord 'straat' komt van het Latijnse 'Via Strata' en betekent: verharde weg. In de meeste dorpen en steden had je vroeger vier soorten straatnamen. Er waren straten die genoemd werden naar een **kenmerk** van die straat, zoals Langeweg. Straten die verband hielden met de **richting** waar ze naar toe liepen, zoals Kerkpad. Straten die sloegen op de **handel en beroepen** van de bewoners van die straat, zoals Vismarkt en Leerlooiersgracht. Straten die verwezen naar iets **bijzonders** of iets **historisch** in die straat of naar de **ligging** in de buurt, zoals Zuidschans en Noordschans in Oude Wetering. Tijdens het beleg van Leiden hadden de Spanjaarden te Oude Wetering twee schansen gebouwd, een in het zuiden en een in het noorden. Op basis van dit historische feit is in 1984 gekozen voor de naam Zuidschans en in 1989 voor Noordschans. In veel plaatsen kent men tegenwoordig **schilderswijken**, zoals Rembrandt van Rhijsingel, Jan Tooroplaan, **botenwijken**, zoals Praam en Schouw, **burgemeesterswijken** en **oranjebuurten**.

Deze straatnaam bestaat dus al van vòòr 1600.

De eerste 'wegen' in Alkemade waren onverharde paden en polderdijken. De eerste weg die bekend was in Alkemade was de Ambachtsweg of Lange Wegh. Dit pad bestond al voor 1600 en liep van Oude Wetering tot Rijkwetering; later verlengde dit pad zich richting Leiden. De zomerdijken van de polders werden hier en daar ook als

looppad gebruikt, vooral langs en tussen gehuchten en buurten. De weg tussen Rijkwetering en Oud Ade was het zogenaamde Kerkpad. Dit lag op de dijk van de Wijde Sloot, die liep van Rijkwetering naar Oud Ade, ongeveer op de plek waar nu de Oud Adeselaan ligt.

Ruim 300 jaar geleden

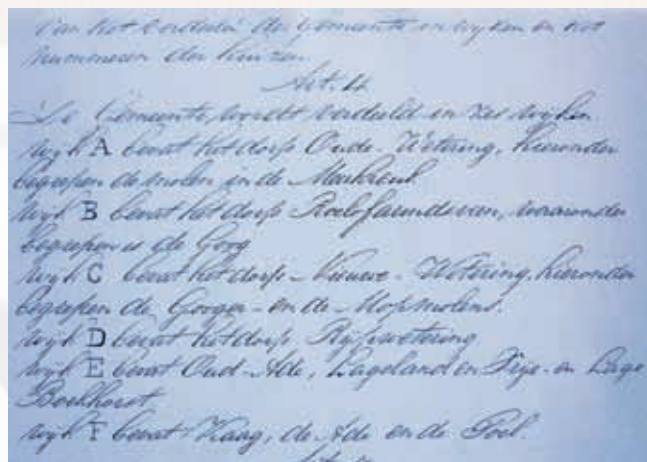
Vòòr 1733 waren er geen officiële straatnamen en huisnummers, wel gaf men officieuze namen als de eerder genoemde Langeweg, uiteraard omdat hij lang was en Kerkpad omdat dit het pad naar de kerk was. Ook een veel voorkomende aanduiding was de Dorpsstraat.

Pas vanaf 1733 kregen alle opstallen een nummer zonder letter er voor. Straatnamen kende men in die tijd nog niet, vaak werd de situatie van de plek waar de woning stond omschreven zoals: 'het tweede pad rechts na de brug'. In 1810 werd Nederland een deel van Frankrijk en in 1811 werd door de Fransen de burgerlijke stand ingevoerd met de bedoeling om bij te houden welke personen op welk adres woonden. De achterliggende gedachte achter deze registratie was belastingheffing.

Vanaf 1846 bestaat er binnen de gemeente, op basis van de bevolkingsregisters, een redelijk compleet overzicht van de inwoners, met daarbij het huisnummer waar men woonde.

In 1851 kwam er een Gemeentewet voor het hele land waarin bepaald werd dat iedere gemeente, dus ook Alkemade, verdeeld moest worden in wijken: A, B, C enz., en dat ieder gebouw (huis) een nummer moest krijgen. In 1856 werd de eerste verordening, regelende de gemeentepolitie, te Alkemade vastgesteld. In 1858, 1863 en 1878 werd deze aangepast. Bij de aanpassing in mei 1878 wordt onder artikel 4 besloten de gemeente te verdelen

in zes wijken. Van af dat moment bestond het huisnummer uit een letter en een cijfer.

De tekst van artikel 4 uit 1878 met de benoeming van zes wijken.

Artikel 5 uit de verordening van 1878 meldt het volgende: 'De huizen en alle anderen gebouwen worden, voor elke wijk afzonderlijk, met de wijkletter en een doorlopend nummer gemerkt. De letters en nummers worden gesteld in zwarte olieverf, ter grootte van drie en een halve centimeter, op den hoofdingang van elk gebouw. De nummering geschiedt voor de eerste maal zoo ook wanneer het gemeentebestuur een nieuwe algemene nummering gelast, ten koste der gemeente.'

Een voorbeeld van een handgeschilderd huisnummer

Eigenaren waren verplicht om het huisnummer zelf te onderhouden, bij verzuim daarvan kon men bestraft worden met een boete van een gulden. In augustus 1899 werd besloten om in verband met de aanstaande volkstelling, snel te beginnen met een gehele vernumming van de huizen. De geschiedenis leert dat een volkstelling meestal de aanleiding was tot een hernumming van woningen.

In de periode 1846–1941 zijn de huizen in Alkemade, omdat er telkens nieuwe huizen werden bijgebouwd, wel zeven keer hernummerd. Deze hernummingen vonden soms plaats in de hele gemeente of in delen daar van.

Alkemade. Een gehele vernumming der huizen, met gewijzigde indeeling, zal hier over de wijken A, B, C, D, E en F, in verband met de a. s. volkstelling, reeds spoedig worden aangevangen. De laatste algemeene vernumming is ongeveer 20 jaren geleden.

Krantenbericht in Leidsch Dagblad van 26 augustus 1899 over hernumming.

Voorbeelden van recente hernummingen

Rijpwetering: in 1964 werd de Binnenweg in het kader van nieuwbouwplannen deels in nieuwe straten opgesplitst. Oorspronkelijk was de nummering Binnenweg 1 t/m 67 oneven. In 1964 werd dit Hertogsweg 1 t/m 15 oneven, Binnenweg 1 t/m 35 en Blijversweg 2 t/m 16.

Nieuwe Wetering: deze werd in 1980 in zijn geheel hernummerd. Diverse nieuwbouwplannen en a, b, en c aanduidingen maakte het noodzakelijk om de Achterweg, Voorweg en Noordveenweg te hernoemen.

Meestal zat er een logica in de hernumming, dat wil zeggen dat men steeds aan dezelfde kant met de lage nummering begon. Tot 1900 begon de nummering langs de Oude Wetering (straatnamen Kerkstraat en Veerstraat bestonden toen nog niet) aan de kant van de Ringvaart, waar nu garagebedrijf De Jong zit, met huisnummer 1. De molen van Cozijn aan de Plantage had nr. 182. Bij de hernumming in 1931 kreeg de molen nr. 1 en locatie De Jong nr. 207, een totale omzetting dus. In Nieuwe Wetering gebeurde hetzelfde.

Vroeger was er een algemene vuistregel bij de huisnummering, dat als

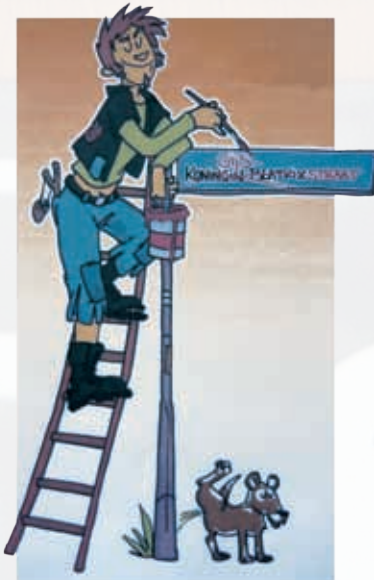
je met je rug naar het gemeentehuis stond de even nummers zich aan de rechterkant van de weg bevonden en de oneven nummers aan de linkerkant. Heden ten dagen is dit geen uitgangspunt meer.

In 1941 (of 1944) vond de laatste grote hernumming plaats voor de hele gemeente Alkemade; dit had ook te maken met de invoering van straatnamen. De grootste wijziging in de straatnamen zat hem in de reeds eerder genoemde Lange Weg, die toen vanaf het pontje in Oude Wetering liep tot voorbij Oud Ade. Deze werd namelijk opgesplitst in straatnamen die heden ten dage nog van toepassing zijn namelijk: Plantage – Langeweg – Westeinde – Viaduct (vervallen na de sloop van twee woningen) – Ripselaan – Koppoellaan – Oud Adeselaan – Kolk – en Leidscheweg. De oude Lange Weg van vòòr 1600 werd in 1941 dus opgesplitst in 9 nieuwe straatnamen.

Een grote verandering op Kaageiland was, dat in 1948 de naam van de Dorpsstraat werd veranderd in Julianaan. Dit had te maken met de inhuldiging, op 6 september 1948, van prinses Juliana tot koningin Juliana. Op Kaageiland zijn overigens tien van de twaalf straten vernoemd naar leden van het Koninklijk Huis.

Hoe komen straatnamen tot stand?

Tot 1971 adviseerden ambtenaren van de afdeling bevolking en ruimtelijke ordening het gemeentebestuur over de straatnaamgeving. In

Zo makkelijk gaat het nu ook weer niet!

1972 stelden burgemeester en wethouders, gezien de grote hoeveelheid nieuwbouwplannen, een commissie voor de straatnaamgeving in. De eerste leden van deze commissie waren: de heer J. van Veen (leraar), de heer L. Onderwater (directeur PTT-kantoor), mevrouw Van der List-Stikkelbroek (lerares), secretaris was de heer F. Smit (ambtenaar), voorzitter was burgemeester P. Smolders.

Momenteel bestaat er geen commissie tot straatnaamgeving in de gemeente Kaag & Braassem. De afdeling ruimtelijke ordening doet, op basis van de Wet basisregistratie en nummeraanduiding, voorstellen aan de gemeenteraad voor straatnamen en huisnummers. Soms wordt er een wedstrijd uitgeschreven waarbij iedere burger een voorkeur aan kan geven voor een straatnaam. De huisnummers worden toegekend door de gemeente, maar de eigenaar van het pand is verplicht het huisnummer zelf aan te schaffen en aan te brengen.

De langste straatnaam (uit één woord) in Nederland is de Haaldersbroekerdwarstraat in Zaandam. De kortste de A en de B in Ottoland. In Alkemade zijn dat respectievelijk de Goudenregenstraat in Hoogmade en de Aak in Oude Wetering

De gemeente Kaag en Braassem heeft al jaren, in samenwerking met de Vereniging Nederlandse Gemeente, een ontwikkelingsproject in een plaats in Ghana. Naast een vuilverwerkingsproject is er ook een project voor bevolkingsregistratie en de invoering van straatnamen en huisnummers. Dit is vervolgens voor de Ghanese overheid de basis om belasting te gaan heffen. U ziet, sommige dingen zijn nog hetzelfde als in de tijd van Napoleon zo'n 200 jaar geleden.

Sjaak Bouwmeester

Bronnen:

Nieuwsbrief Traditie.nl van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel erfgoed.

Archief Leidsch Dagblad, met dank aan Sjef Rietbroek

Regionaal archief Alphen aan den Rijn
Archief stichting Oud Alkemade

Gegevens A. Bisschop

Geschriften G.M. Zoetemelk

EEN WOONFENOMEEN UIT DE JAREN ZESTIG

Terlingen en De-Ha woningen

In het kader van de ruilverkaveling - en de woningnood in het algemeen - was het eind jaren vijftig begin jaren zestig noodzakelijk dat er een groot aantal nieuwe woningen gebouwd moest worden in de gemeente Alkemade en in het bijzonder in Roelofarendsveen.

Ten behoeve van de ruilverkaveling (ruiling van percelen grond om zo-doende tot een betere bedrijfsvoering te kunnen komen) werden diverse nieuwe wegen aangelegd zoals de Geestweg, Floraweg, Noorderhemweg, Sotaweg en De Baan.

Eind jaren vijftig werd er in de 1^e fase van de ruilverkaveling gestart met de woningbouw aan de Floraweg. Aansluitend werd de 2^e fase van de ruilverkaveling in de Googerpolder gerealiseerd waarbij de eerste woningen in 1962 gebouwd werden aan De Baan. In die jaren waren de meeste tuinders niet zo financieel daadkrachtig dat zij zelf een woning konden laten bouwen. Bij de overheid kon men een premie aanvragen als gevolg van het 'Besluit en beschikking bevordering eigen woningbezit'. Deze premie bedroeg zo'n f 5.000.-, eventueel verhoogd met f 1.000,- als er een krot werd opgeruimd. De bouwkosten van een woning bedroegen in die tijd ongeveer f 20.000.- à f 24.000.-. Naast de Rijksbijdrage was er nog de mogelijkheid om een beroep te doen op het zogenaamde Terlingenfonds. Dit landelijke fonds, gesticht in 1949,

werd in stand gehouden door financiële bijdragen van een aantal welgestelde particulieren, die anoniem wensten te blijven. Zij stelden zich ten doel steun te verlenen aan die gezinnen waarvan de huisvesting dringend verbetering behoefde en die, ondanks de mogelijkheden die de premie- en toeslagregelingen van de overheid boden, niet in staat waren op de normale, gebruikelijke wijze in de verbetering van hun huisvesting te voorzien. De steun werd verleend in de vorm van een geldelijke bijdrage (ongeveer f 1.500.-) en/of verstrekking van een gratis bouwplan. Deze regeling was van toepassing op zowel verbetering als nieuwbouw van woningen.

Terlingen woningen

In de volksmond noemt men deze huizen Terlingen woningen. Op zich klopt dit wel omdat het fonds beheerd werd door de heer Terlingen, een aannemer uit Amsterdam die naast het beheer van het fonds ook gratis tekeningen en technische omschrijvingen beschikbaar stelde. Deze op A3-formaat aangeleverde tekeningen werden vervolgens door gemeentebtenaar Bert de Haan omgezet in bestektekeningen. Ook de aanbestedingen van de woningen werden door de gemeente onder plaatselijke aannemers georganiseerd. De meeste huizen zijn tussen 1957 en 1964 gebouwd door aannemingsbedrijf Cor van Berkel (later Heembouw) en Jan van Berkel - beiden uit Roelofarendsveen - en Akerboom uit Rijpwetering. Het eerste huis dat, in de Googerpolder, voor bewoning gereed kwam was De Baan no.1 van Toon Loos en zijn vrouw. Beiden wonen hier nog steeds. Aan de eerder genoemde nieuwe wegen en aan het Noord- en Zuideinde in Roelofarendsveen zijn zo'n 80 van deze huizen gebouwd. Daarbij kon de opdrachtgever kiezen uit vijf types nl. Tf 7 - Tf 7C - Tf 9 - Tf 11 en Tf 13. Tf staat voor Terlingenfonds en het nummer staat voor het aantal bedden dat

in de woning geplaatst kon worden. De hoogte van de subsidie was mede afhankelijk van het aantal bedden. Het type Tf 7C was een dubbel woonhuis. Omdat in 1953 van rijkswege een premieregeling in het leven was geroepen, werd er vanaf die tijd nog slechts incidenteel uit het Terlingenfonds aanvullende steun verleend. Uit gesprekken met bewoners blijkt dan ook dat er in Alkemade praktisch geen bijdragen uit dit fonds zijn verleend. Inmiddels is een groot aantal van deze woningen grootschalig verbouwd of gesloopt.

De-Ha woningen

In het kader van de goedkope woningbouw kwamen na de Terlingen woningen de zogenaamde De-Ha woningen op de markt. Dit was een ontwerp van de toenmalige gemeentebtenaren Theo Deen en Bert de Haan. Voor hun initiatieven en hun inzet voor de realisatie van goedkope koopwoningen werden beide heren door de Commissaris van de Koningin nog beloond met een bonus van f 500.-.

Het was in de tijd van de wederopbouw dat er overal geëxperimenteerd werd met types woningen die snel en goedkoop gebouwd konden worden. In Etten-Leur waren van dit soort zgn. Bogaardt woningen gerealiseerd. Nadat de toenmalige gemeentebtenaren Deen en De Haan deze bezocht hadden ontwierpen zij een variant op dit type voor de gemeente Alkemade. De kwaliteit van deze woningen was minimaal: een paar 'kassantjes' vormden de hoofdconstructie. Er zat een klein kapje op de woning maar de zolder was niet begaanbaar. Ook de scheidingswandjes waren van licht plaatmateriaal. Er zijn 22 van deze huizen gebouwd in de gemeente. Ook van dit type woning zijn er inmiddels vele grootschalig verbouwd of gesloopt.

Een voorbeeld van een Terlingenwoning.

Sjaak Bouwmeester

ERFENIS VAN DE SINT BAVOKERK TE OUD ADE

De Mariakroon

De stichting Oud Alkemade is onlangs in het bezit gekomen van een grote koperen kroon die in het verleden in de week voor Pasen in de Sint-Bavokerk in Oud Ade een belangrijke functie had. De week voor Pasen wordt ook wel Stille Week, Heilige Week of Lijdensweek genoemd. Deze week begint op Palmzondag (zondag voor Pasen) met als zwaartepunt van de week het Triduum Sacrum, dat bestaat uit de drie dagen Witte Donderdag, Goede Vrijdag en Stille Zaterdag. Met uitzondering van de Goede Vrijdag worden er in de katholieke kerk iedere dag eucharistievieringen gehouden.

De gewijde hosties die over waren van de eucharistieviering op Witte Donderdag werden in een ciborie (kelk met deksel) vanuit het tabernakel van het hoofdaltaar, na een processie door de kerk, geplaatst in het tabernakel van het Maria-altaar.

Vervolgens werden alle versieringen zoals kleden, bloemen, kaarsen enzovoort van het hoofdaltaar verwijderd zodat er een kaal altaar overbleef. Men ging er vanuit dat in de tijd tot Pasen Jezus niet meer aanwezig was en dus werd ook het tabernakel op het hoofdaltaar leeg gemaakt. En de altaarbel werd vervangen door een ratel.

In tegenstelling tot het hoofdaltaar werd het Maria-altaar wel versierd. Vanaf het houten kapje boven het Mariabeeld werden lange witte kleden over het Mariabeeld en het altaar gedrapeerd. Daar werd op een hoogte van wel 6 meter een grote koperen kroon, voorzien van versierselen, overheen geplaatst.

De Mariakroon

Deze kroon, die zestig jaar geleden voor het laatst is gebruikt, is door de Sint-Bavokerk van Oud Ade geschonken aan de stichting Oud Alkemade.

Het plaatsen van de kroon was niet geheel zonder gevaar, zoals Jacques van der Geest in de jaren vijftig ondervond toen hij de kroon met behulp van een houten ladder plaatste. Uit veiligheidsoverwegingen hield het dienstmeisje van de pastoor de ladder vast om te voorkomen dat deze weg zou glijden op de gladde vloer. Nadat het plaatsen van de kroon op grote hoogte geslaagd was ging de bel van de sacristie. Het dienstmeisje zag dat de kroon er op stond, liet de ladder los en liep direct naar de sacristie.

De ladder schoot direct naar beneden en Jacques van der Geest ging mee. Een ogenblik later lag hij op de grond, de ladder was doormidden gebroken en Jacques kwam er met wat schaafwondjes vrij goed van af. Hij is Maria nog nooit zo dankbaar geweest dat hij zonder noemenswaardige schade tussen twee grote koperen kandelaars is doorgeschoten.

De overlevering vertelt voorts dat de kroon door een amateur koperslager gemaakt is van een oude koperen melkketel!

Sjaak Bouwmeester

Met dank aan:
Jacques van der Geest
Familie De Jong

Het prachtige Maria-altaar in de Sint-Bavokerk.

Groete Vader - een Veense tuinder in Rome (deel 1)

Klaas Koek - familievader en tuinder

Een jaar of wat geleden kreeg ik, Nico Koek, uit ons ouderlijk huis een kistje vol paperassen mee om uit te zoeken. Daarbij kwam een Ansichtkaart tevoorschijn, met een afbeelding van de Sint Pieter in Rome. De kaart is geadresseerd aan mijn vader, die op 31 oktober jarig was. De tekst luidt: *“Hein hartelijk gefeliciteerd met je verjaardag ook Dien Nico en Rietje. Begin Italie alles onder de Sneeuw geheel Wit. in Rome weer heel mooi weer. de Groete Vader.”*

De kaart is ongedateerd, maar uit het feit dat de afzender naast mijn vader ook Dien (mijn moeder), Nico (dat ben ik) en Rietje (mijn zusje) feliciteert, maak ik op dat deze reis naar Rome in oktober 1950 plaats vond. Mijn andere zusjes waren toen nog niet geboren.

In een familiealbum dat ik al eerder van een oom gekregen had, zit een vergelijkbare kaart.

Deze tweede kaart is geadresseerd aan mijn oma, ‘Mej P Koek Straathof’. Ook op deze kaart is de Sint Pieter in volle glorie afgebeeld: *Città del Vaticano – Facciato di S. Pietro*. De tekst is kort maar krachtig. Mijn oma moest het doen met een welgemeend *“Groete Vader”*. De kaart is volgens het poststempel verstuurd vanuit de *Città del Vaticano* op 30 oktober 1950.

Twee Ansichtkaarten uit Rome, verstuurd door mijn grootvader Nicolaas (roepnaam Klaas) Koek, in oktober 1950. Op de kaart aan mijn oma is nog een deel van het speciale Anno Jubileo-stempel te onderscheiden.

Daaruit kon ik opmaken dat Klaas Koek in 1950 één van de talloze pelgrims moet zijn geweest die ter gelegenheid van het Heilig Jaar (het Anno Jubileo of Jubeljaar) op bedevaart naar Rome gingen en de pelgrimskerken van de stad bezochten. Maar voor een eenvoudige tuinder uit Roelofarendsveen was zo’n reis bepaald niet vanzelfsprekend. Ik besloot om mij in de achtergrond van de bedevaartreis van mijn grootvader te verdiepen.

Daarvoor gaan we eerst terug in de tijd en naar het oude dorp Roelofarendsveen.

Jeugd en jong gezin in Roelofarendsveen

Nicolaas Koek werd geboren in 1885. Generaties Koeken zijn in de Veen geboren, getogen en gestorven. Klaas maakte deel uit van een gezin met vijf kinderen, van wie er twee op zeer jonge leeftijd overleden. Eén broer stierf later als jonge man. De enig overgebleven broer kenden wij later als ‘Ome Gerrit’. Over de jeugd jaren van mijn opa weet ik weinig. Hij moet op de lagere school hebben gezeten. Dat was omstreeks 1890 nog een openbare school. Pas in 1915 werd deze om-

Klaas Koek, begin 1900.

gezet in de ‘parochiale rooms katholieke jongensschool’, onder de naam St. Ignatius School. Ook mijn vader Hein en ik zelf gingen daar op school. De Veense meisjes zaten op de Maria School bij de Zusters.

Ik neem aan dat Klaas Koek al op jonge leeftijd op de tuinderij van zijn vader Piet ging meewerken, zoals de meeste Veense jongens. Uit de registers van de Burgerlijke Stand van de gemeente Alkemade ben ik meer te

Uit het huwelijk van Klaas en Petronella Koek werden acht kinderen geboren. Met Jo erbij waren ze met z'n elfen.

weten gekomen over mijn opa. Hij trouwde in 1909 op 24 jarige leeftijd met Anna Maria Wesselman, geboren in 1888. In 1911 werd hun dochter Johanna (Jo) geboren, maar moeder Anna stierf al een jaar later, in 1912. In oktober 1913 hertrouwde Klaas Koek met Petronella Theodora Straathof, die in 1885 geboren was in een familie van boeren met eigen grond aan de Wijde Aa. De 'Molen Zonder Wieken' markeert nog steeds die plek¹. Haar familie noemde Petronella tante Pietje en om die naam moesten wij als kinderen altijd stiekem lachen. Je oma heet toch geen 'Pietje'!

Vader van een groot gezin

Op bovenstaande familiefoto zitten beide ouders trots en een beetje stijf aan weerszijden op de voorste rij met de oudste dochter Jo en de jongste dochters Corrie en Clasiën in het midden. Op de achterste rij links staat mijn vader Hein en verder naar rechts Nico, Rika, Annie en haar man Huub van der Zwet; Piet en Coba sluiten de rij. Deze foto is, denk ik, genomen in 1939, ter gelegenheid van het huwe-

lijk van Annie en Huub. Ze staan in het midden en Huub is als (eerste) schoonzoon te midden van zijn ernstig kijkende schoonfamilie vereeuwigd. Gelet op de deftige kleding en entourage is de foto waarschijnlijk niet thuis, maar in het atelier van de fotograaf genomen.

Zo'n tien jaar later, in 1950, ging Klaas Koek op bedevaart. In dat jaar 1950 waren er al twintig kleinkinderen

In het zondagse pak naar de kerk.

geboren. Dat aantal zou in de jaren daarna nog oplopen tot zo'n kleine zestig. Van geboortebeperving was in deze katholieke omgeving geen sprake, althans niet openlijk. Zeven kleinzonen, onder wie ikzelf, kregen de naam Nicolaas, roepnaam 'Nico'. Wij zijn vernoemd naar onze grootvader, zoals dat hoorde. Natuurlijk kregen wij allemaal ook nog een tweede of derde doopnaam, aan de namen van heiligen ontleend, waarmee weer andere familieleden werden geëerd. Want ook dat hoorde zo.

Het Rijke Roomsche Leven

Het gezin van Klaas en Petronella Koek werd grootgebracht en opgevoed volgens de regels en gewoonten van het 'Rijke Roomsche Leven' zoals dat tegenwoordig wordt omschreven. Of mijn grootouders hun gezinsleven ook als rijk beschouwden is moeilijk te zeggen. Katholiek zijn was gewoon, zeker in een dorp als Roelofarendsveen. Daar woonde in die jaren slechts één als zodanig bekend staand niet-katholiek gezin. Bij de Tweede Kamer verkiezingen van 1948 stemde 97.7% van de stemgerechtigden op katholieke partijen.

1 Zie Alkmadders 119, september 2012

Het dagelijks leven was doortrokken van het katholieke. Al bij het opstaan sloeg men een kruisje, met wijwater. Daarvoor hing naast de bedden een wijwaterbakje. In de slaapkamer was altijd een kruisbeeld en er stond een Mariabeeld. In de woonkamer was nog een Heilig Hartbeeld neergezet. Er werd gebeden vóór en na het eten en bij het Angelus. Daarvoor hoorde je elke dag om 12 uur de kerkklok luiden. Dan bad men, geknield als dat uitkwam, drie Weesgroetjes voor Maria. Verder deed mijn oma vaak tussendoor een 'schietgebedje' om bijstand te vragen bij een alledaags probleem. Als ze iets kwijt was, bad ze tot de Heilige Antonius: "*Heilige Antonius, beste vrind, maak dat ik mijn ... weer vind.*"

Natuurlijk werd op zondag de zondagsplicht in acht genomen. Mijn grootouders gingen doorgaans naar de Hoogmis om 10.00 uur. Ze woonde zo dicht bij de kerk, de St. Petrus' Banden, dat ze eerst thuis de andere

kerkgangers voorbij konden zien komen om dan zelf op pad te gaan, in het zondagse pak. Daarna dronken ze thuis koffie, vaak in gezelschap van kinderen en kleinkinderen. De kerk was de plek voor het samen vieren van vreugdevolle feiten en het verwerken van droevige gebeurtenissen in de familie. De kleinkinderen werden er gedoopt en deden er later hun Eerste Heilige Communie. Misschien was Klaas Koek lid van de 'dragers'. Dat waren mannen die hun dagelijks werk op de tuin soms onderbraken om in een donker kostuum een gestorven plaatsgenoot naar zijn laatste rustplaats te dragen. Enkele kleinzonen werden misdienaar. Ik was dat ook en ik weet nog goed dat er in de kerk op werd gelet of je dat wel 'eerbiedig' deed. In de meimaand werd de rozenkrans gebeden, 's avonds, geknield bij een stoel. Vóór het slapen gaan kreeg je als kind nog een kruisje op het voorhoofd en werden de zeven engelen aangeroepen voor een rustige nacht.

Het werkende leven in een tuindersdorp

Wanneer je oude dorpsfoto's bekijkt komt daaruit vooral een beeld tevoorschijn van pittoreske, aan het water gelegen huisjes, met hardwerkende mensen op het land die even opkijken van hun dagelijkse arbeid. Dat beeld is natuurlijk maar een momentopname van het werkelijke bestaan van de tuinders in Roelofarendsveen. Hoe het dorp er in sociaaleconomisch opzicht echt voorstond en wat dit in de jaren vijftig betekende voor de uitgebreide familie Koek, vond ik beschreven in een rapport uit 1953. Dit werd opgesteld in opdracht van de provincie Zuid-Holland en het biedt een analyse van de 'sociaaleconomische structuur en de stedenbouwkundige problemen' in de gemeente Alkemade. Die studie moest ook een prognose leveren voor ontwikkelingen in de toekomst. Roelofarendsveen telde in 1950 rond 4000 inwoners. Het rapport meldt dat de gemeente Alkemade zich kenmerkte door een opvallende gemid-

Het indrukwekkende interieur van de kerk St. Petrus' Banden.

delde grootte van de gezinnen, voor een katholieke samenleving niet zo bijzonder. Dit gegeven vormde, zo wordt geschreven, een schrijnende tegenstelling met het lage aantal vertrekken van de woningen.

Het onderzoek wees uit dat men bij voorkeur in eigen kring trouwde en dat tweederde van de getrouwen in het eigen dorp bleven wonen.

De tuinbouw in de gemeente Alkemade was in hoofdzaak geconcentreerd in Roelofarendsveen, en wel in de Veender- en Lijkerpolder buiten de bedijking. Van de 335 tuinbouwbedrijven in Alkemade lagen er 282 in de Veen. Een van de waarnemingen was dat de gebruiksverkaveling van de grond in dit gebied veel te wensen over liet: 40 % van de bedrijven beschikte over drie of meer kavels en bij 82 % lag de helft of meer van de kavels ver van huis. De gemiddelde vaartijd naar de kavels bedroeg 15 minuten. Naast de slechte verkaveling had ook de voortgaande versnippering van de grond over een groeiend aantal bedrijven een negatieve invloed op een efficiënte bedrijfsvoering.

Deze verschijnselen golden ook voor het bedrijf van de familie Koek, waarin opa Klaas, mijn vader Hein, oom Nico en nog één of meer knechten werkten. De tuinderij bestond uit grond met schuur en kassen direct achter het woonhuis aan het Noordeinde. Maar ze hadden ook land verderop in de polder ('achter de bakker') dat alleen per boot en te voet

bereikbaar was. Dan was er ook grond aan het Zuideinde (de 'Zuiderakker'), waar ze op de fiets met een kar erachter naar toe reden. Als jongetje ging ik wel eens mee om te helpen. Wat ik een aardig tochtje vond, was in feite een voorbeeld van de in het rapport geconstateerde inefficiëntie.

In het rapport werd ook een tweede probleem beschreven dat de Veense tuinbouw in zijn ontwikkeling belemmerde. De tuinders waren in de jaren na de oorlog te weinig gestructureerd overgegaan op een meer moderne bedrijfsvoering. Al in de crisisjaren had de zogenaamde 'oude teelt' met specifiek Veense producten als peu-

len, doperwten, snijbonen, augurken en aardbeien geen uitzicht meer geboden op bevredigende financiële resultaten. Daarom begon men met de 'nieuwe teelt' op basis van glastuinbouw, met aardbeien, groenten, bloemen en bloembollen. Begin jaren vijftig had deze structuurverandering weliswaar de economische kwetsbaarheid van bedrijven verminderd en een betere spreiding van grondgebruik en arbeidsbehoefte mogelijk gemaakt, maar zowel in de groenten als in de bloemen bleven er afzetproblemen bestaan. Vooral 's zomers was er een overschot aan tomaten, bonen en komkommers, zodat die producten 'doordraiden'. De tuinders, die dus feitelijk elkaars concurrenten waren, kregen dan een minimumbedrag dat hun kosten natuurlijk nauwelijks dekte.

Om de hierboven gesignaleerde problemen echt aan te pakken startte in 1956 een grote ruilverkaveling in Alkemade waardoor tuinders hun 'losse' stukken grond ruilden en ze gingen beschikken over aaneengesloten stukken grond. Het areaal aan tuinbouwgrond werd uitgebreid. Daarop kwamen moderne tuinbouwbedrijven tot stand met verwarmde kassen en andere voorzieningen die een gevarieerde bloemeteelt mogelijk maakten. Ons bedrijf aan het Noordeinde werd in 1964 verplaatst en aan de Galgekade aan het Braassemmermeer voortgezet.

De Veilingbrug met rechts Café Wagenaar.

Liefde voor Harmonie in 1913.

Ook tijd voor ontspanning

Het beeld dat oprijst uit de sociaal-economische studie over Alkemade aan het begin van de jaren vijftig is wat somber. Maar het bevat ook een interessante positieve analyse van het dorpsleven in Roelofarendsveen: "Het ontspanningsleven staat op een behoorlijk niveau en vertoont een vrij grote variatie: sportverenigingen (voetbal, handbal, gymnastiek) naast muziek, zang, en toneelverenigingen, Oranjevereniging, biljart- en schaakvereniging enz." De tafeltennisvereniging kreeg een aparte vermelding. *De Treffers* speelde in de hoogste landelijke afdeling!

Klaas Koek was lid van *Liefde voor Harmonie*, de plaatselijke muziekvereniging, die ik in mijn jeugd jaren menigmaal door het dorp heb zien marcheren. In de verte hoorde je de trommels al naderen en soms speelden de muzikanten vlak voor ons huis. Daarna liepen we achter ze aan, letterlijk 'met de muziek mee'. Vooral in de optocht bij de befaamde Veense kermis in september waren ze te horen en vaak ook in de zomer bij een kerkelijke processie ('bij goed weer in de tuin'). Of ze brachten een serenade aan een gouden huwelijkspaar of een kapelaan die afscheid nam.

Ik vond een foto genomen bij het 25-jarig bestaan van *Liefde voor Harmonie* in 1913. Klaas Koek, toen 28 jaar oud, staat naast vaandeldrager Tinus Hoogenboom, bijgenaamd 'Tinus éénarm'; blijkbaar was één arm voldoende voor dat karwei. Tussen hen in staat 'Piet de Kapitein'. Klaas draagt een pet, net als de meeste van zijn medemuzikanten. Andere muzikanten dragen een hoed. Hij heeft een niet nader te identificeren blaasinstrument in de hand. Helaas is deze foto niet reproduceerbaar. Op een andere foto (hier wel afgebeeld), gemaakt aan het begin van de jaren dertig, komt Klaas Koek niet meer voor. Maar ik herken onder de muzikanten voor de muzikant wel zijn zoon Piet en zijn schoonzoon Huub, met trombone. Pas veel later ging *Liefde voor Harmonie* deftige uniformen dragen. (wordt vervolgd)

Nico Koek

Over de auteur

Nico Koek groeide op aan het Noordeinde in Roelofarendsveen en ging na de lagere school naar het klein seminarie Leeuwenhorst in Noordwijkerhout. Daarna ging hij in Leiden geschiedenis studeren. Hij werd leraar op het Agnes College, dat later samenging met het Bonaventura in de Mariënpoolstraat. Gaf ook nog enkele jaren les aan het Bonaventura op de Schoolbaan in Roelofarendsveen. Hij is nu twee jaar met pensioen en besteedt zijn tijd aan Italiaans en wat historische onderzoek.

Zoekplaatje

Een mooie schoolfoto van de Sint Jozefschool in Rijpwetering. Helaas is het jaartal onbekend. Wij horen graag van u wanneer deze foto (ongeveer) genomen is en wie deze jongens en meisjes zijn. Mail naar Alkmadders@ziggo.nl.

U heeft de vraag van de voorzitter kunnen lezen: graag ontvangt de Stichting Oud Alkemade zo veel mogelijk oude schoolfoto's voor de tentoonstelling van 2014.

SCHENKINGEN AAN DE STICHTING OUD ALKEMADE

De afgelopen maanden ontvingen wij de volgende voorwerpen:

Jubileumboek 100 jaar Door Gunst Verkregen	Door Gunst Verkregen
Boek: Moeders Verleden	Familie Roeloffs
Boek: Geschiedenis van hoeve Dank en Hoop	A. Tieleman
Boek: Familie geschiedenis het vissersgeslacht Van Nieuwkoop	A. Tieleman
Japon en klepbroek Rijnlands kostuum	A. Keijzer-Sarneel en J. van der Zwaan
Muziekplaatjes, bandjes, bladmuziek en videobanden Mariaschool	C. Juffermans
Trofee De Treffers 1950 (aardewerk van Groothof)	A. Hoogenboom
4 Batikstukken, diverse drankkruiken, spiritusbrander, knijpkat, stenen inmaakpotten, zalfpotjes, koperen schakelaar, zaagzettang, herinneringspenning, broekspijklemmen, tinnen lepel, 175 aanzichtkaarten, inktpot, tekeningen brandspuit 1695	M.C. van Schie
Scheepslamp	Dhr. Bader
Prikslee met prikkers	A. van der Vlucht
2 gloeilampen, 1 Goliath fitting	Mevr. N. Hulsebosch
Film: Inwijding pater Cornelis J. van der Poel	K. van Schie
Dvd: Inhalen pater Cornelis J. van der Poel	J. van Rijn
T-shirt DDO	J. Kret
Div. profielschaven, bietentrekker, bietensteker, kabelblok, trekzaag, booromslag en gasmeter	Mevr. Van der Werf
Div. profielschaven, 2 katrollen, lijmtang en blokschaven	Fam. De Jeu
Div. oude radio's, videorecorders, meetapparatuur, petroleumkachel, mappen met schema's, grammofoonplaten	G. Roosenbrand
Familiefoto's van Mevrouw Vaneman en de familie De Jong	L. van Hameren
Visaker, schoenmakers gatenpons, sterilisatieapparaat voor inmaken	Lex van der Zwet
Div. oude tuindersgereedschap	Sjanie Kenter Straathof
Gehaakte cape en slofjes	Mevr. Van Schie
Div. boeken, religieuze artikelen, textiel en huishoudelijke artikelen	Kees Verhaar
Leersnijder	J. Verhaar
Huurreglement 1930 Woningbouw Vereniging	J. Soetens
Kaart Zuid-Hollandse plassen, kaart polders Roelofarendsveen en Rijpwetering, boek Cartografie	J. Turk
Houten emmer, maatkan, tegelstamper	St Bavokerk Oud Ade
Koperen Mariakroon, diverse religieuze artikelen, kleden en vlaggen	PLUS
Vitrinekast	
Van de heer H. van Veen ontving Oud Alkemade een Lundia-kast ter vervanging van oude stalen kasten. Het gereedschap en materialen zijn nu een stuk overzichtelijker opgeborgen.	

Alle gevers hartelijk bedankt voor hun schenkingen!

Wilt u ook voorwerpen aanbieden? Neem dan contact op met onderstaande medewerkers:

- * voor foto's, dia's, films: Leo Stiens, tel. 0171-3312168 of mobiel 06-27842264; e-mail: hulst50@hetnet.nl.
- * voor ander materiaal: Sjaak Koek, tel. 071-3312066 of mobiel 065-733884; e-mail: sjaakoek@hotmail.com.

U kunt uw spullen brengen tijdens de openingsuren van het museum: zondag van 14.00-17.00 uur, dinsdagmiddag van 13.30-16.00 uur, maar ook op maandagavond van 20.00-22.00 uur als er medewerkers in het museum aan het werk zijn.

HERINNERINGEN

Trees Kouwenhoven, geboren op 19 mei 1933, heeft haar jeugd doorgebracht bij de Meerbrug over de Ringvaart bij Nieuwe Wetering. Over de geschiedenis van deze brug hebt u in het vorige nummer van Alkmadders kunnen lezen. Deze herinneringen sluiten hier mooi op aan.

Het gezin Kouwenhoven woonde aan de Noordveenweg op nummer C36. Vlak achter hun huis was een sluisje. Naast de wegverbinding tussen de gemeente Alkemade en de Haarlemmermeerpolder was er ook een vaarweg tussen de Ringvaart en het tuindersgebied van Roelofarendsveen en omgeving. Omdat het waterpeil verschilde was een sluisje noodzakelijk.

Even een stukje geschiedenis van het sluisje. In 1769 is besloten om aan de Nieuwe Wetering een sluis te bouwen. Of er voor die tijd al een sluis was is onbekend. Het Haarlemmermeer grensde toen aan de Googer- en Noordveenderpolder. In 1880 is de sluis vernieuwd. Op de eerste steen staan de namen van het toenmalige polderbestuur.

Omstreeks 1960 is het sluisje opgeheven. De laatste sluiswachter was Kees Klomp. In 1994 is het sluisje gerenoveerd en is de eerste steen uit 1880 opnieuw geplaatst. De sluis is vlakbij de brug over de Ringvaart.

Trees, rechts, met twee zussen. Op de achtergrond café Vaneman aan de Ringvaart.

Trees kan zich haar jeugd jaren rondom het sluisje en de brug nog goed herinneren. De huizen van toen zijn inmiddels bijna allemaal verdwenen.

“Ons huis stond aan de Noordveenweg. Vlak achter ons huis was de sluis waar veel boten doorkwamen. Vooral groentetuinders maakten er gebruik van. Zij voeren naar de veiling in Roelofarendsveen. Een aantal boerderijen langs het water van de Nieuwe Wetering had een brug zodat het voor de schippers nog-

al wat tijd kostte om door te kunnen varen. Van het sluisje werd gebruik gemaakt om met pramen baggerturf vanuit de Hannepoel naar de tuinderijen af te voeren en een zekere Klerks voer met z'n veeschuit via het sluisje zijn koeien naar de veemarkt in Leiden.

Naast ons huis had je het piepkleine kruidenierswinkeltje van De Knijff. Aan de andere kant van ons huis woonde de fam. Zoetendaal, daarna kreeg je de asschuur

waar vroeger ook turf was opgeslagen van schipper Möllers. Op de foto is links een gedeelte van deze schuur te zien.

Ons huis had weinig comfort maar dat hadden de meeste huizen bij ons in de buurt niet. Boven hadden we een grote zolder, schuin tot in de goot. Strozakken tegen het schuine dak, een plank ervoor en je had een bed. Zo lag de zolder vol. Bij ons thuis lagen de jongens en meiden allemaal op de zolder. Dat was overal zo bij grote gezinnen. Ik vond het allemaal maar niks, je had geen enkele privacy. Er was maar één smal raampje aan de kant van het kruidenierswinkeltje. In de woonkamer waren twee bedsteden. Eén voor onze ouders en later één voor de twee meiden die toen nog thuis waren.

In de kamer hing ook een krib aan de muur. Deze krib werd tot 1943 gebruikt want toen werd m'n jongste broertje geboren. Mijn ouders hadden een groot gezin, dat was min of meer verplicht. Je moet het maar in de tijd zetten. Alle kinderen, totaal 15, zijn geboren tussen 1922 en 1943. Eerst de moeilijke crisisjaren en daarna de oorlog. Drie kinderen zijn jonggestorven waarvan er één is verdronken.

In de oorlog kookte moeder naast aardappelen ook suikerbieten. Brood bakte ze in een pan.

In ons huis was geen wc. In de asschuur naast ons huis was een plee waar de halve buurt gebruik van maakte. De plee bestond uit een paar muurtjes van steen. De bril was van hout waarop re-

Een van de vele bruggen over de wetering en in de verte het sluisje.

De oude draaibrug met in het midden de palingsbun.

gelmatig pissebedden rondliepen. Met water uit de Ringvaart werd de zaak schoongeboend. Een paar keer per jaar werd de beerput geleegd. Dat was goed voor de tuinderijen.

Sinterklaas was altijd een feestelijk gebeuren. Dat mochten we vieren in café Vaneman aan de dijk vlakbij de brug. De dochter van Vaneman, Jo, zorgde voor de cadeautjes. Kleinigheden waren dat maar we waren er blij mee.

Eén keer per jaar was er kermis in het dorp. Kruidenier Knijff had ook een cafeetje. Daar ging de hele buurt na de kermis verder met feesten. Heel gezellig. De hele buurt was dan even alle zorgen kwijt.

Na de lagere school moest je aan het werk. De jongens gingen naar de boer of tuinderij en de meiden gingen in de huishouding.

Vlakbij ons woonde de palingvisser Van Egmond. Op de foto is in het midden de palingbun goed te zien. In het buurtje Noordveenweg woonden wel 40 kinde-

ren. Het waren bijna allemaal grote gezinnen. Helaas is een broertje van mij verdronken. Dat was in 1942. Samen met m'n oudere zus moest ik op m'n broertje van drie jaar passen. Door onbekende oorzaak was hij zoekgeraakt. 's Avonds werd hij opgedregd uit de sluis. Mijn oudere zus heeft dit jarenlang moeilijk kunnen verwerken."

Trees heeft jarenlang als hobby 'gedichten schrijven' gehad, maar dat is nu verleden tijd. Ze woont thans in Huize Jacobus in Roelofarendsveen en heeft het daar goed naar haar zin, hoewel ze de brug over de Ringvaart en het sluisje niet zo makkelijk zal vergeten.

Opgetekend door

Tjierd Kooy en Barend Klaassen

Bron: MeerHistorie, december 2012

Eén van de gedichten van Trees is het volgende. Het heeft geen titel.

*Mijn moeder kon goed zingen,
al was het niet in een koor.
Er viel niets te bedingen,
daar waren mannen voor.
Zo'n mooi talent verstoppen
was ook geen goed idee.
En bij het bonen doppen
kwamen woorden vanzelf mee.
Zomaar eenvoudige liedjes,
over bollen; het bronsgroen hout,
over kanariepietjes,
over winters koud.
Ze werkte op een akker
waar ze wiede het onkruid.
Daar zong ze onder gejakker
menig mooi liedje, luid
in 't groene dal, in 't stille dal,
waar de blanke top der duinen,
ze om haar heen wat barten stal
deed bloeien bloementuinen.
Van haar heb ik dat eenvoudige geleerd,
duidelijk zijn in woorden.
Volgens mij in 't geheel niet verkeerd
iets zeggen met mooie akkoorden.
Daar ben ik blij om, ik wil haar bedanken
voor haar zang, haar helder geluid,
voor de mooie vocale klanken,
dat ik mag wezen haar spruit.*

Trees

De eerste steen uit 1880.

VAN PRIESTER TOT PROJECTONTWIKKELAAR

Priester Hendrik: de eerste Nederlandse watermanager

Wie wel eens een fietstocht maakt via Leimuideren of Woubrugge naar de andere kant van de Braassem, vindt voor de Woudse Dom in Rijnsaterwoude een groot standbeeld van een fronsende priester met een papierrol in zijn hand. Het is de priester Hendrik, waarvan de achternaam en andere gegevens omtrent zijn herkomst onbekend zijn. Zijn betekenis voor onze omgeving is echter van groot belang geweest.

Priester Hendrik heeft 900 jaar geleden het contact tot stand gebracht tussen Leimuideren, Rijnsaterwoude en Woubrugge met het Alte Land. Het Alte Land ligt ten zuidwesten van Hamburg, langs de oever van de Elbe.

Dit jaar worden de historische banden tussen de twee Europese landstreken weer aangehaald. Priester Hendrik wordt in het Alte Land uitbundig voor zijn werk geëerd met o.a. de verschijning van het jubileumboek *Drei Meilen altes Land; het Groene Hart – dat Ole Land*.

Op 27 april jl. overhandigde de voorzitter van de Stichting Priester Hendrik, oud-burgemeester Dick Brouwer de Koning, het eerste exemplaar aan burgemeester Marina van der Velde. Dat gebeurde op een zeer toepasselijke plek: voor het beeld van priester Hendrik bij de Dom van Rijnsaterwoude. Eenzelfde beeld van Priester Hendrik staat in Steinkirchen, midden in Das Alte Land.

Het rijk geïllustreerde boek is in het Duits geschreven door zowel Nederlandse als Duitse auteurs en telt 208 pagina's. Het kost € 24,95 en is verkrijgbaar via hansvanderwereld@casema.nl.

José van der Meer

In Alkmadders van september zullen we een uitgebreider artikel opnemen van het werk van priester Hendrik en zijn betekenis voor het ontstane polderland, zowel in onze omgeving als in Noord-Duitsland.

Burgemeester Van der Velde ontvangt het eerste exemplaar van het jubileumboek uit handen van voorzitter Dick Brouwer de Koning. Links coördinator en auteur Jan Beenakker.